

PWYLLGOR	Cydbwyllgor Ymgynghorol AHNE Llŷn
DYDDIAD	Mehefin 27 2024
TEITL	Diweddariad ar brosiectau cyfalaf AHNE Llŷn
PWRPAS	Darparu gwybodaeth i aelodau
AWDUR	Swyddog Prosiectau AHNE
ARGYMHELLIAD	Derbyn yr wybodaeth

1.0 CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys diweddariad am brosiectau cyfalaf AHNE Llŷn. Cynllun grant gan Llywodraeth Cymru i gefnogi prosiectau cyfalaf yn y Parciau Cenedlaethol a'r AHNE yw Tirweddau Cynaliadwy Lleoedd Cynaliadwy (TCLC).
- 1.2 Mae prosiectau TCLC yn cwmpasu tair blynedd (2022-25) ac rydym bellach yn y flwyddyn olaf. Adroddwyd ddiwethaf ar y prosiectau hyn i'r Cydbwyllgor yn y cyfarfod a gynhaliwyd yn mis Tachwedd 2023.

2.0 THEMÂU Y PROSIECTAU CYFALAF

- 2.1 Gosodwyd themâu gan Llywodraeth Cymru ar gyfer prosiectau cyfalaf oedd yn rhan o gynllun TCLC sef:
- Bioamrywiaeth ac adfer natur
 - Dadgarboneiddio
 - Cymunedau gwydn a gwyrdd
 - Twristiaeth Gynaliadwy

3.0 DIWEDDARIAD AR BROSIECTAU

- 3.1 **Adnewyddu grisiau Porth Ysgo** - mae'r grisiau yma ar lwybr cyhoeddus yn arwain i lawr i draeth bychan Porth Ysgo ar arfordir deheuol Llŷn. Fe'u gosodwyd yn wreiddiol tua 30 mlynedd yn ôl ond roedd eu cyflwr wedi dirywio yn ddifrifol. Roedd y prosiect yn cynnwys tynnu y grisiau pren gwreiddiol a gosod grisiau newydd gan ddefnyddio coed lleol wedi eu trin. Roedd adnewyddu'r grisiau yn sialens oherwydd natur yr ardal, clogwyni serth a mynediad gwael i'r safle. Penodwyd contractwyr lleol i wneud y gwaith, a gwblhawyd yn

ystod y Gaeaf i safon uchel ac mae mynediad hwylus i Borth Ysgo unwaith eto.

- 3.2 **Tiroedd Comin** – Mae'r prosiect hwn wedi ymestyn dros gyfnod o dair mlynedd. Y tiroedd comin o dan sylw yw Mynytho, Horeb, a Rhos Botwnnog. Mae'r gwelliannau wedi cynnwys gwaith barbio a chlrrio, gwella mynediad, trin rhywogaethau ymledol a gosod byrddau gwybodaeth ac ail gyflwyno pori.
- 3.3 **Coed cynhenid** – dyma brosiect dwy flynedd. Ym mlwyddyn 2023-24 y prif nod oedd adnabod safleoedd addas i blannu coed cynhenid o fewn yr AHNE drwy gynnal ymchwil ac ymgynghoriadau. Y flwyddyn ariannol hon bwriedir plannu coed yn ystod y gaeaf ar amryw o safleoedd yn yr AHNE.
- 3.4 **Rhywogaethau ymledol estron** - mae planhigion estron megis jac y neidiwr a changlwm tsapanaeaidd a rododendron yn broblem ar draws Llŷn, gyda sgil-ffeithiau difrifol ar fioamrywiaeth. Yn 2023-24 roedd angen adnabod lleoliadau y planhigion, ar gyfer eu trin a pheilota gwahanol driniaethau. Yn y flwyddyn ariannol hon bydd mwy o weithredu uniongyrchol i ddifa y planhigion, gwaith sydd eisoes wedi dechrau.
- 3.5 **Y Ganolfan, Llithfaen** – Mae prosiect y Ganolfan yn un dros dair blynedd gyda gwaith cychwynnol wedi ei wneud yn 2022-23. Daeth yn amlwg yn fuan iawn fod angen gwaith mwy sylweddol ar y Ganolfan ac fod angen uwchraddio y cyfleusterau mewnol hefyd. Llwyddwyd i ddenu cyfraniad ariannol sylweddol at y prosiect o gronfa Ffyniant Bro, Llywodraeth y DU. Yn dilyn proses o dendro cystadleuol penodwyd y cwmni D. G. Jones a'i Fab Cyf. i adnewyddu'r Ganolfan a dechreuodd y gwaith yn Ionawr 2024. Mae cynydd da wedi bod ar brosiect y Ganolfan dros y misoedd diwethaf gyda'r gwaith allanol bron wedi ei orffen a llawer o'r gwaith mewnol bellach wedi ei wneud.
- 3.6 **Maes Parcio chwarel Llanbedrog** – prosiect ar gyfer 2024-25 dan y thema Twristiaeth Gynaliadwy. Mae'r safle hon yn boblogaidd gyda ymwelwyr a phobol leol yn mynd i'r traeth ond mae'r safle yn flêr a rhannau wedi tyfu yn wyllt. Y bwriad yw gwneud gwelliannau amgylcheddol a gwella mynediad.

3.7 **Prosiectau ar y Cyd.** Yn ogystal â phrosiectau penodol i AHNE Llŷn mae'r ardal wedi elwa o brosiectau sydd ar y cyd gyda Ardaloedd Dynodedig eraill. Rhoddir diweddariad ar y prosiectau hyn yn y cyfarfod:

- Terfynau Traddodiadol
- Yr Awyr Dywyll
- Pecyn Addysg

4.0 ARGYMHELLIAD

4.1 Derbyn yr wybodaeth.